

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки та публічного управління (№ 601)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Гарант освітньої програми

Тетяна ПАВЛЕНКО
(підпис) (ініціали та прізвище)

«31» серпня 2023 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

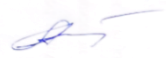
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2023 року

Харків – 2023 р.

Розробник:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри Андрій ДЄГТЯР
(ім'я та прізвище, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри 601 Економіки та публічного управління
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри 601 д.е.н., доц.
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Даніїл РЕВЕНКО
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Представник студентського самоврядування від факультету № 6

(підпис)

Єлизавета ПРОКОФ`ЄВА
(ім'я та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Дегтяр Андрій Олегович, д.н. з держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України. З 2020 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Публічна політика у сфері соціально-гуманітарного розвитку;
- Теоретико-прикладні проблеми державного управління в Україні;
- Публічна служба та місцеве самоврядування;
- Методи прийняття управлінських рішень;

Напрями наукових досліджень:

- організаційно-аналітичне забезпечення прийняття та реалізації державно-управлінських рішень;
- публічне управління соціально-гуманітарним розвитком України;
- державне регулювання соціально-економічних процесів в Україні.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 7 семестр.

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС (120 годин), у тому числі аудиторних – 40 години, самостійної роботи здобувачів – 80 годин.

Форми здобуття освіти – денна, дистанційна, заочна.

Дисципліна – вибіркова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – Комунікації в державних інституціях, Контроль в державних інституціях, Методи прийняття управлінських рішень, Стратегічне планування сталого розвитку регіону.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – Інформаційні системи в ПУА, Публічне управління, Управління конкурентоспроможністю.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета

Формування у студентів теоретичних і практичних знань з теорії, методології, методики та організаційних основ процесу децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування; вивчення практики децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування в зарубіжних країнах; ознайомлення із передовим вітчизняним досвідом в сфері розвитку місцевого самоврядування; освоєння механізмів організації розвитку місцевого самоврядування в умовах адміністративної реформи; формування навиків практичного мислення та роботи в умовах реформування механізму влади.

Завдання

Формування у студентів належного рівня знань щодо сутності, завдань, принципів та складових елементів державної політики в галузі децентралізації та розвитку місцевого самоврядування; теоретичних та практичних основ використання сучасних підходів до розвитку місцевого самоврядування; методологічних основ та засобів організації розвитку місцевого самоврядування надання адміністративних послуг органами влади.

Після опанування дисципліни здобувач набуде наступні **компетентності:**
загальні:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо.
- Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

спеціальні (фахові):

- Здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери.
- Здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.
- Здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними.

- Здатність самостійно готувати проекти нормативноправових актів, аналітичні довідки, пропозиції, доповіді, надавати експертну оцінку нормативно-правовим актам на різних рівнях публічного управління та адміністрування.
- Здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.
- Здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті наступні результати навчання і він буде:

- Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення.
- Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1.

Теоретичні основи місцевого самоврядування

Тема 1. Місцеве самоврядування в Україні: історія розвитку

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 1*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Поняття та суть місцевого самоврядування. Історія досліджень і розвитку категорії «місцеве самоврядування». Основні ознаки та принципи місцевого самоврядування. Історичний розвиток місцевого самоврядування в Україні.

Тема 2. Теорії місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 2*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Громадівська теорія місцевого самоврядування. Державницька теорія місцевого самоврядування. Громадівсько-державницька (теорія муніципального дуалізму) та інші теорії місцевого самоврядування.

Тема 3. Моделі територіальної організації влади

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 3*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Англосаксонська та континентально-європейська моделі. Змішана модель територіальної організації влади. Іберійський та радянський варіанти англосаксонської моделі. Українська модель управління на місцях. Різновиди організаційно-правових форм місцевого самоврядування.

Тема 4. Поняття і сутність категорії «децентралізація»: базові аспекти проблеми сучасного розуміння

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 4*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Сутність децентралізації. Основні завдання децентралізації. Типи децентралізації (політична, адміністративна, фінансова). Форми децентралізації (деконцентрація, деволуція, делегування). Принцип субсидіарності.

Тема 5. Європейська хартія місцевого самоврядування – ключовий орієнтир на шляху децентралізації та реформування місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 5*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Місце Європейської хартії місцевого самоврядування в законодавстві України. Зміст і структура Європейської хартії місцевого самоврядування. Процес імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування в законодавство України.

Тема 6. Світовий досвід децентралізації і розвитку місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 6*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Досвід децентралізації в різних країнах. Тенденції у реформі децентралізації. Законодавчі та нормативно-правові акти, які забезпечують проведення комплексної реформи системи адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*
- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2.

Концептуальні засади реформування місцевого самоврядування в умовах децентралізації повноважень в Україні

Тема 7. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 7*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Конституція України про місцеве самоврядування. Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування». Статут територіальної громади.

Тема 8. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 8*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Система місцевого самоврядування. Представницькі органи, виконавчі органи, посадові особи місцевого самоврядування. Органи самоорганізації населення. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування. Особливості здійснення місцевого самоврядування в місті Київ.

Тема 9. Формування органів місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 9*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Принципи організації виборів. Вибори посадових осіб місцевого самоврядування. Порядок формування місцевих рад. Порядок формування районної й обласної рад. Порядок формування районної й обласної рад. Формування виконавчих органів місцевого самоврядування.

Тема 10. Організація роботи органів та посадових осіб місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 години.*
- *Практичне заняття за темою 10*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 6 годин.

Компетенція органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Компетенція сільських, селищних, міських рад. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування. Повноваження районних та обласних рад. Делегування повноважень місцевим державним адміністраціям.

Тема 11. Політико-правовий механізм функціонування місцевого самоврядування в Україні

- *Форма занять: лекція, практичне заняття. самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 6 годин.*
- *Практичне заняття за темою 11*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 4 години.

Муніципальне (комунальне) право. Державний контроль і нагляд. Правові гарантії захисту місцевого самоврядування. Принципи Європейської Хартії місцевого самоврядування в законодавстві України.

Тема 12. Гарантії та відповідальність посадових осіб та органів місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 12*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 7 годин.

Система гарантій місцевого самоврядування. Законодавчий захист прав місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 13. Етична інфраструктура місцевого самоврядування

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години.*
- *Практичне заняття за темою 13*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 7 годин.

Етичні норми посадової особи місцевого самоврядування (муніципального службовця). Оцінка персоналу й ефективності органів місцевого самоврядування (муніципального управління). Атестація муніципальних службовців. Формування кадрового резерву муніципальних службовців.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

Контрольна робота «Дослідження окремих аспектів процесу децентралізації та розвитку місцевого самоврядування»

Контрольна робота передбачена навчальним планом і передбачає написання та презентацію студентом творчої роботи, спрямованої на розкриття 3 питань з наведеного нижче переліку. Вибір питань студент узгоджує з викладачем на установчій сесії. Виконання цієї роботи орієнтоване на практичне застосування знань і розвиток вмінь, здобутих в процесі лекційних і практичних занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів та обдумування студентом питань відповідно до обраної тематики. Викладення необхідних матеріалів повинно бути лаконічним, чітко сформульованим і відповідати суті проблеми. Результатом написання творчої роботи є обґрунтований авторський висновок щодо обраної тематики і можливі практичні рекомендації.

Контрольна робота повинна бути підготовлена студентом індивідуально. Вона надається у електронному вигляді (файлом) викладачеві, а її результати презентуються під час її захисту та відповідей на поставлені запитання.

Контрольна робота має висвітлювати:

- основні теоретичні положення за обраною темою;
- практичне значення теоретичних положень, можливі підходи та шляхи їх практичного застосування;
- висновки, що коротко відображають результати проведеного слухачем дослідження;
- перелік використаних джерел, оформлених згідно із вимогами.

Контрольна робота має бути оформлена як документ Microsoft Word формату А4, шрифт Times New Roman, 14 кегель, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – 2 см з усіх боків. Титульний аркуш контрольної роботи повинен мати такий зміст: назва університету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; питання роботи; прізвище, ім'я, по батькові студента, курс, шифр академічної групи; рік написання контрольної роботи. За титульним аркушем слідує план контрольної роботи, в якому треба виділити всі її структурні частини. У плані праворуч позначаються номери сторінок початку кожного пункту. Обсяг контрольної роботи визначається вмінням студента стисло і водночас вичерпно розкрити тему: узагальнити теоретичні напрацювання за напрямом, що розглядається, оцінити їх прикладне значення, зробити висновки та обґрунтувати власні пропозиції. Обсяг роботи – 10-15 сторінок. Обов'язковою вимогою є чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [N, с. M] (N означає номер джерела у наведеному в кінці їх переліку, а M – номер сторінки у цьому джерелі). Бажано використовувати в контрольній роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо. Перелік використаних джерел (не менше 7 позицій) оформляється згідно з діючими правилами. У контрольній роботі мають бути обов'язково викладені авторські висновки та пропозиції.

Перелік питань для виконання контрольної роботи

1. Еволюцію поняття «місцеве самоврядування» в історії політичної науки.
2. Спільні та відмінні риси державної влади та місцевого

самоврядування.

3. Основні критерії, які дозволяють відрізнити місцеве самоврядування від управління та місцевого управління.

4. Функції які виконує місцевий представницький орган.

5. Функції які виконує місцевий виконавчий орган.

6. Основні передумови розвитку місцевого самоврядування в історії української держави.

7. Фундаментальні принципи місцевого самоврядування, що викладені в Європейській Хартії місцевого самоврядування.

8. Основні етапи становлення місцевого самоврядування в історії України.

9. Основні теорії місцевого самоврядування.

10. Громадівська теорія місцевого самоврядування.

11. Державницька теорія місцевого самоврядування.

12. Теорія муніципального дуалізму.

13. Основні моделі територіальної організації влади.

14. Англосаксонська модель місцевого самоврядування.

15. Континентальна модель місцевого самоврядування.

16. Змішана модель місцевого самоврядування.

17. Іберійська модель місцевого самоврядування.

18. Децентралізація, її форми.

19. Сфера компетенції місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.

20. Охорона територіальних кордонів органів місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.

21. Адміністративний нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.

22. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування у відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування.

23. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування.

24. Основні принципи, якими керуються країни ЄС при проведенні адміністративних реформ.

25. Особливості запровадження децентралізації у Франції.

26. Особливості запровадження децентралізації в країнах ЦСЄ і країн Балтії.

27. Особливості запровадження децентралізації у Словаччині.

28. Законодавчі та нормативно-правові акти, які забезпечують проведення децентралізації системи органів влади.

29. Досвід здійснення децентралізації системи органів влади в Україні.

30. Етапи проведення децентралізації.

31. Розмежування повноважень між місцевими та центральними ланками влади.

32. Основні проблемні сторони Закону «Про місцеве самоврядування в Україні».

33. Структура Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»?
34. Матеріальна основа місцевого самоврядування.
35. Принципи здійснення місцевого самоврядування в Україні.
36. Рівні нормативно-правового регулювання місцевого самоврядування.
37. Фінансова основа місцевого самоврядування.
38. Форми самоорганізації населення.
39. Додаткові повноваження Київської міської ради.
40. Основні посади в органах місцевого самоврядування.
41. Функції, які виконує голова виконавчого комітету місцевої ради.
42. Основні повноваження голови районної в місті ради.
43. Порядок формування районної та обласної рад відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».
44. Особливості функціонування існуючої моделі організації державної виконавчої влади та самоврядування на місцях.
45. Функції місцевого самоврядування.
46. Повноваження місцевого самоврядування.
47. Особливості статутного права.
48. Громадський контроль за місцевим самоврядуванням.
49. Основні завдання місцевого самоврядування.
50. Види гарантій місцевого самоврядування.
51. Види юридичної відповідальності.
52. Злочини у сфері службової діяльності.
53. Етичний кодекс посадових осіб місцевого самоврядування.
54. Атестація муніципальних службовців.
55. Формування кадрового резерву муніципальних службовців.

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	8	0... 8
Виконання і захист практичних робіт	0... 1,5	8	0... 12

Модульний контроль 1	0...20	1	0...20
Змістовний модуль 2			
Активність під час аудиторної роботи	0...1	8	0... 8
Виконання і захист практичних робіт	0...1,5	8	0...12
Модульний контроль 2	0...20	1	0...20
Контрольна робота	0...20	1	0...20
Усього за семестр			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів. Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань, максимальна кількість балів за кожне питання 50 балів, що складає в сумі 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74) – мати мінімум знань і умінь для забезпечення програмних результатів навчання. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи.

Добре (75-89) – знати основні теми дисципліни. Достатньо знати групи основних ознак адміністративного процесу в органах публічного управління в площині внутрішньої (закритої ззовні) діяльності органів публічної влади; вміти проводити аналіз нормативно-правового забезпечення управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи.

Відмінно (90-100) – мати знання, що дозволять самостійно, вільно та обґрунтовано відповідати на будь які питання щодо сучасних механізмів управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах в Україні, вміти виміряти продуктивність, результативність та ефективність публічного адміністрування виконувати діагностику розвитку регіональних економічних систем в процесі прийняття державно-управлінських рішень, мати уявлення про шляхи вдосконалення механізму управління адміністративними процесами в регіональних економічних системах в Україні. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає (Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#n211>):

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації».

11. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

- Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням: <https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=3936>
- Сайт кафедри k601@khai.edu
- Електронний каталог науково-технічної бібліотеки Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського "ХАІ". - Режим доступу: <https://library.khai.edu/catalog>
- Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування [Електронний ресурс]: дистанц. курс. – Режим доступу: <https://mentor.khai.edu/> -
- www.prezident.gov.ua – сайт Президента України
- www.rada.gov.ua – сайт Верховної Ради України
- www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України
- www.me.gov.ua – сайт Міністерства економіки України

12. Рекомендована література

Базова

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: колект. монографія / за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. Київ: Атіка, 2017. – 864 с.

2. Батанов О. В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні : [монографія] / О. В. Батанов. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. – 260 с.
3. Борденюк В.І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: Монографія. – К.:Парламентське вид-во, 2017. – 576 с.
4. Куйбіда В.С. Організаційно-правові аспекти місцевого самоврядування в Україні [Текст] : [навч. посіб.] / Куйбіда В. С. ; Відкр. міжнар. ун-т розв. людини «Україна», Вища шк. політ. лідера. – К. : [Ун-т «Україна»], 2020. – 158 с.
5. Лелеченко А. П. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 110 с.

Допоміжна

1. Ворона П. В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні : [монографія] / Ворона П. В. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2018. – 184 с.
2. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади : монографія / П. В. Ворона. – Полтава: ПУЕТ, 2019. – 341 с.
3. Ганущак Ю. Префекти: уроки Франції для України / Ю.Ганущак. – К.: ІКЦ «Легальний статус», 2018. – с. 5-42.
4. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» –DESPRO. – К. : ТОВ «Софія». – 2019. – 128 с.
5. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування: Протокол від 16 листоп. 2009 р. (ратифіковано із заявою Законом № 1664- VII від 02 вересня 2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b49.
6. Досвід децентралізації у країнах Європи : зб. док. Пер. з іноз. мов / Заг. ред. В. Б. Гройсмана. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2018. – 766 с.
7. Дробот І. О. Нормативне гарантування місцевого самоврядування в Україні : ретроспективний аспект [Електронний ресурс] / І. О. Дробот // Теоретичні та прикладні питання державотворення : Електронне наукове фахове видання Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України. – 2018. – Вип 3. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/index.html>.
8. Європейська Хартія місцевого самоврядування Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_03

9. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні. Науково-практичний посібник. / Упоряд. О.В. Бейко, А.К. Гук, В.М. Князєв / За ред. М.О. Пухтинського, В.В. Толкованова. – К.: Крамар, 2018. – 396 с.
- 10.Європейська хартія місцевого самоврядування: Хартія, Міжнародний документ № 452/97-ВР від 15.07.97 – [Електронний ресурс] –Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
- 11.Загальні засади місцевого самоврядування в Україні [Текст] : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; авт.-упоряд.: В. М. Вакуленко [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2019. – 401 с.
- 12.Інституційний розвиток місцевого самоврядування в умовах державно-управлінських реформ [Текст]: наук. розробка / І. В. Козюра, А. О. Краснейчук, Ю. Г. Іванченко [та ін.]; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т пробл. держ. упр. та місц. самоврядування, Упр. орг. фундам. та приклад. дослідж. – К. : НАДУ, 2019. – 60 с
- 13.Котенко Я. Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад (навчальний модуль) / Ярослав Котенко. – К. :ІКЦ «Легальний статус», 2020. – 44 с.
- 14.Малиновський В. Я. Державне управління : [навчальний посібник] / В. Я. Малиновський. – [2-ге вид., доп.] – К. : Атіка, 2018. – 576 с.
- 15.Мельничук А. Децентралізація влади: реформа №1 [аналітичні записки]. / А. Мельничук, П. Остапенко. – К.: ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я.О. – 2020. – 35 с.
- 16.Місьцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: Колективна монографія / Кол. авт.; за заг. ред. Р. М. Плюща. – К.: РІДНА МОВА, 2020. – 744 с.
- 17.Пархоменко В. Стратегічне планування розвитку громади: [практичний посібник] / В. Пархоменко, В. Прошко, П. Мавко. – Львів : «СПОЛОМ», 2020. – 160 с.
- 18.Про місьцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (редакція на 01.01.2017 р. підстава 1774- 19) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> – Назва з екрану
- 19.Ткачук .А. Скандинавський шлях. Досвід реформ адміністратив-но-територіального устрою і місцевого самоврядування в Данії та Швеції / А.Ткачук. – К.: Логос, 2019. – 124 с.
- 20.Ткачук А. Ф. Місьцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2020. – 80 с.
- 21.Чапала Г. В. Місьцеве самоврядування і громадянське суспільство : проблема співвідношення / Г. В. Чапала // Право України. – 2020. – № 2. – С. 127–132.